

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ВТОР ОДДЕЛ

СЛУЧАЈОТ НА КИТАНОВСКА И БАРБУЛОВСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

(Апликации бр. 53030/19 и 31378/20)

ПРЕСУДА

Член 6 § 1 (граѓански) • Пристап до суд • Непропорционално отфрлање приговор на нотарски платен налог, без да се разгледа основаноста, бидејќи не бил поднесен преку адвокат, согласно домашното законодавство • Општ услов кој бил применуван автоматски, без можност за исклучоци • Домашните судови не можеле да разгледаат специфични околности на случајот • Според домашното законодавство, не постои можност должникот да ја отстрани процедуралната грешка по истекот на рокот за поднесување приговор

СТРАЗБУР

9 мај 2023 г.

Оваа пресуда ќе стане правосилна во околностите утврдени во член 44 § 2 од Конвенцијата. Може да биде предмет на редакциски измени.

Во случајот Китановска против Северна Македонија,

Европскиот суд на човекови права (втор дел), заседавајќи во совет,
составен од:

Арифин Бардсен, *Претседател,*

Јован Илиевски,

Егидијус Курис,

Паулин Коскело,

Садет Јуксел,

Фредерик Кренц,

Дијана Сарку, *судиш,*

и Хасан Бакирчи, *секретар,*

Разгледувајќи ги:

апликациите (бр. 53030/19 и 31378/20) против Република Северна Македонија поднесени до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (Конвенцијата) од страна на двајца Македонци/граѓани на Северна Македонија, г-ѓа Надежда Китановска и г. Димитар Барбуловски (апликантите), на датумите наведени во приложената табела;

одлуката за доставување на одговор до Владата на Северна Македонија (Владата) на жалбениот навод во врска со наводна повреда на правото на пристап до суд во двете апликации и за прогласување на остатокот од апликацијата бр. 53030/19 за недопуштен;

поднесоците на странките;

Расправајќи на затворена седница на 4 април 2023 година,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на наведениот датум:

ВОВЕД

1. Случајот се однесува на отфрлање на приговорите на апликантите на нотарски платни налози, бидејќи не биле поднесени преку адвокат. Апликантите се жалат на повреда на нивното право на пристап до суд во смисла на член 6 § 1 од Конвенцијата.

ФАКТИ

2. Апликантите се родени во 1944 и 1945 година, соодветно, и живеат во Скопје. Им беше дозволено да се застапуваат самите.

3. Владата ја застапуваше нејзиниот Агент, г-а Д. Цонова.

4. Фактите за случајот може да се резимираат како што следува.

I. ИСТОРИЈА НА СЛУЧАИТЕ

5. Двете апликации се однесуваат на постапки во кои се поднесени приговори за плаќање годишен фиксен паушал на приватен снабдувач

на топлинска енергија, слично со оние опишани во пресудата во случајот на Стрезовски против Северна Македонија (бр. 14460/16 и 7 други, §§ 4-8, 27 февруари 2020 г.).

II. АПЛИКАЦИЈА БР. 53030/19, ПОДНЕСЕНА ОД Г-А КИТАНОВСКА

A. Предметна постапка

6. На 13 февруари 2018 година, снабдувачот на топлинска енергија, преку адвокат, поднел барање кај нотар за издавање платен налог против апликантката по основ на неколку неплатени месечни рати од фиксниот паушал за снабдување со топлинска енергија во вкупен износ од 6.329 македонски денари ((МКД), што е еднакво на приближно 104 евра (ЕУР)), заедно со законската затезна камата.

7. На 14 февруари 2018 година, нотарот издал платен налог со бараниот износ, вклучувајќи и трошоци во вкупен износ од 2.587 МКД (што е еднакво на приближно 42 ЕУР), од кои 1.534 МКД (приближно 25 ЕУР) за правни трошоци за адвокатот што го претставувал снабдувачот на топлинска енергија.

8. На 5 март 2018 година, апликантката поднела приговор против платниот налог во кој, *inter alia*, тврдела дека не склучила договор со снабдувачот на топлинска енергија и дека дел од наводниот долг бил застарен.

9. На 19 март 2018 година, првостепениот суд во Скопје (првостепениот суд), врз основа на член 68(2) од Законот за нотаријат и член 428-а од Законот за парнична постапка (види параграф 16 и 22 подолу), го отфрлил приговорот на апликантката како нецелосен, бидејќи не бил изготвен од адвокат.

10. Апликантката поднела жалба, во која, меѓу другото, тврдела дека член 68(2) не треба да се применува, бидејќи слична одредба од Законот за извршување била прогласена за неуставна (види параграф 26 подолу). Дополнително се пожалила на повреда на нејзиното право на пристап до суд, повикувајќи се на пресудата во *Kreuz v. Poland* (бр. 28249/95, ЕСЧП 2001-VI).

11. Со одлука од 7 март 2019 година, која на апликантката и била доставена на 3 април 2019 година, Апелациониот суд Скопје (апелациониот суд) ја одбил жалбата на апликантката, сметајќи го приговорот на апликантката за нецелосен, бидејќи не бил составен, потпишан и со печат од адвокат.

12. На 13 август 2019 година, извршител наложил да се задржува една третина од пензијата на апликантката сè до целосна наплата на долгот. Од материјалот во списите за предметот произлегува дека месечната пензија на апликантката изнесува 27.521 МКД (што е

еднакво на приближно 447 ЕУР). На 26 декември 2019 година, апелациониот суд ја потврдил првостепената одлука, одбивајќи го последователниот приговор на апликантката против налогот на извршителот.

Б. Други постапки

13. Владата достави копии од правосилни пресуди, со датуми меѓу 1 март 2017 година и 13 септември 2018 година, од уште пет други постапки во кои приговорите на апликантите на нотарски платни налози, а поднесени преку адвокат, биле мериторно одбиени од домашните судови на две нивоа на надлежност. Платните налози се однесувале на побарувања што се движеле од 1.816 МКД до 6.745 МКД (што е еднакво на приближно 30 ЕУР и 110 ЕУР, соодветно).

III. АПЛИКАЦИЈА БР. 31378/20, ПОДНЕСЕНА ОД Г. БАРБУЛОВСКИ

14. На 21 мај 2019 година, нотар, по поднесено барање од снабдувачот со топлинска енергија, издал платен налог против апликантот.

15. Со одлука од 28 ноември 2019 година, која на апликантот му била доставена на 20 декември 2019 година, апелациониот суд ја потврдил одлуката на првостепениот суд и на крај го отфрлил последователниот приговор на апликантот, бидејќи не бил составен, потпишан и со печат од адвокат.

РЕЛЕВАНТНА ПРАВНА РАМКА И ПРАКСА

I. РЕЛЕВАНТНИ ДОМАШНИ ЗАКОНИ И ПРАКСА

А. Закон за нотаријатот, Службен весник бр. 72/2016 од 12 април 2016 г.)

16. Во член 68(2) од Законот за нотаријатот е утврдено дека приговори против нотарски платен налог, како и некои други поднесоци во врска со нотарски документи, задолжително ги составува адвокат и содржат адвокатски печат и потпис, освен доколку доверител е тужената Држава.

17. Согласно член 71(5), кој важел во критичниот период, ако нотарот оцени дека барањето за издавање нотарски платен налог не е уредно, ќе го врати на доверителот или адвокатот за да го уреди според дадените насоки во рок од осум дена. Ако доверителот или адвокатот

не го направи тоа, нотарот ќе донесе решение со кое барањето ќе се смета за повлечено.

18. Во член 72(1) и (2), како што важел во критичниот период, било утврдено дека должникот може да изјави приговор против платниот налог во рок од осум дена откако бил известен за него, со поднесување приговор пред првостепениот суд преку нотарот.

19. Согласно член 81, во отсуство на конкретни одредби за постапката за платни налози, се применат одредбите од Законот за парнична постапка.

Б. Закон за парнична постапка

20. Со член 422(2) е утврдено дека во делот во кој не е оспорен со приговор, судскиот платен налог станува правосилен.

21. Согласно член 424(1) ако тужениот (должникот) приговори дека не постоеле законски основи за издавање платен налог или дека постојат пречки за натамошниот тек на постапката, судот прво ќе одлучи за тој приговор. Ако судот најде дека таквиот приговор е основан ќе го укине платниот налог и ќе започне расправање за главната работа, кога за таквото расправање има место. Со член 424(2) е утврдено дека ако судот не го усвои приговорот, ќе премине на расправање за главната работа.

22. Согласно член 428-а(1), по приговор на нотарски платен налог, одлучува надлежниот основен суд согласно одредбите на Законот за парнична постапка. Согласно член 428-а(3), ненавремените, нецелосните или недозволените приговори на нотарскиот платен налог ќе ги отфрли судијата поединец без одржување рочиште.

В. Закон за правна помош (Службен весник бр. 161/2009, 185/2011, 27/2014 и 104/2015, важи до 1 октомври 2019 г.)

23. Со член 6 од Законот е утврдено дека правна помош може да се даде во сите судски и управни постапки.

24. Согласно член 12(1), категориите лица наведени во член 12(2) имаат право на правна помош ако, со оглед на нивната финансиска состојба, не можат да ги остварат нивните уставни и законски права без да ја загрозат нивната егзистенција или егзистенцијата на членовите на семејството со кои живеат во заедничко домаќинство. Согласно член 12(2), категориите лица што имаат право да побараат правна помош според условот наведен погоре, меѓу другите, вклучуваат и пензионери што примаат минимална пензија и што живеат во заедничко домаќинство со две или повеќе лица што ги поддржуваат финансиски.

Г. Тарифа за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите

25. Согласно член 8(1) и (2) од Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите, наградата за какви било поднесоци (вклучувајќи и приговор) во врска со побарување до 10.000 МКД е 1.000 МКД (приближно еднакво на 16 ЕУР).

Д. Пракса на Уставниот суд

26. Со одлука бр. У. бр. 135/2016-1 од 24 јануари 2018 година, Уставниот суд прогласил одредби од Законот за извршување за неуставни, а според кои одредени поднесоци во извршните постапки во врска со побарувања што надминуваат 10.000 ЕУР требало да се составени, потпишани и со печат на адвокат, освен ако не се поднесени од државата или одредени правни лица, како што се банки, штедилници итн. Судот заклучил дека таа одредба е во спротивност со начелата за еднаквост и владеењето на правото. *Inter alia*, судот заклучил како што следува:

„...заштитата што државата ја воспоставува на физичките и правните лица е на нивен товар, а во корист на адвокатите, ги оневозможува странките кои имаат доволно стручни и правни квалификации самите да составуваат поднесоци и со тоа да ги избегнуваат вака наметнатите трошоци, и ги оневозможува лицата без правни познавања да одлучуваат за начинот на кој ќе ја обезбедат правната помош за составување на поднесоците, согласно нивната финансиска ситуација...”

27. Со одлука бр. У.бр. 141/2016 од 5 јули 2017 година, Уставниот суд одлучил да не поведува постапка за оценување на уставноста на низа одредби, вклучувајќи го и член 68(2) од Законот за нотаријатот. Релевантниот дел од одлуката гласи како што следува:

„Со спорниот став 4 од членот 55 од Законот за нотаријатот се предвидува дека еден нотарски документ се смета за ‘составен’ откако ќе биде потпишен од сите учесници, адвокатите како полномошници, странките и нотарот.

Судот оцени ... дека присуството адвокат во составувањето на правниот акт е во интерес на правната сигурност на граѓаните и ... дека обезбедува заштита на странките во постапките пред нотарите... Оттука, целта на [присуството] на адвокати во постапката пред нотар е обезбедување и давање правна помош.

... Од анализата и содржината на наведените законски одредби, јасно произлегува дека спорниот член од Законот за нотаријатот со кој е утврдува присуство на адвокат во постапките пред нотар, не е во спротивност со начелото за владеењето на правото туку напротив истото е со цел обезбедување на правна сигурност на граѓаните. ...

... Уредувањето во член 68 од Законот за нотаријатот, согласно кој документот споменат во став 2 треба да го состави адвокат, веќе е елаборирано погоре...”

28. Со одлуките бр. У.бр.27/2017 од 6 декември 2017 г., У.бр. 85/2018 од 31 октомври 2018 г. и У.бр. 7/2021 од 21 април 2021 г., Уставниот суд ги отфрли како суштински исти, трите последователни барања за уставно оценување на член 68(2) од Законот за нотаријатот.

Г. Пракса на граѓанските судови

29. Владата поднесе копии од петнаесет, наводно, правосилни одлуки на првостепениот суд донесени меѓу 23 август 2017 година и 23 април 2020 година, со кои се отфрлаат како нецелосни приговори на нотарски платни налози поднесени директно од должниците, без учество на адвокат. Во повеќето од тие одлуки, судот навел дека тие се однесуваат на недостаток кој должниците не можат да го одстранат по истекување на рокот за поднесување приговор од осум дена (види параграф 18 погоре).

30. Г-ѓа Китановска поднесе копии од две одлуки на апелациониот суд (ГЖ-5344/18 од 12 декември 2018 година и ГЖ-4338/18 од 22 октомври 2019 година) со кои се укинуваат одлуките на пониските судови со кои се отфрлаат приговорите на платните налози поднесени директно од должниците. Владата поднесе копии од последователни одлуки на апелациониот суд (бр. ГЖ-4608/19 од 27 ноември 2019 година и ГЖ-444/20 од 25 ноември 2020 година) во двете постапки во кои приговорите биле правосилно отфрлени бидејќи не биле поднесени преку адвокат.

II. РЕЛЕВАНТНИ ДОКУМЕНТИ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

31. Во релевантниот дел од Извештајот за напредокот на Европската комисија од 20 мај 2019 година за тужената држава е наведено следното:

„Нотарскиот платен налог функционира добро, тргајќи го товарот од судовите. Меѓутоа, целокупниот трошок за извршување и времетраењето на постапката сè уште ја попречуваат ефикасноста на системот. Ова, заедно со задолжителното присуство на адвокат во постапките пред нотарите (вклучувајќи и во оставински постапки) претставува ризик од попречување на пристапот до правда.“

III. РЕЛЕВАНТЕН МАТЕРИЈАЛ НА СОВЕТОТ НА ЕВРОПА

A. Резолуција (78) 8 на Комитетот на министри на Советот на Европа за правна помош и совет, усвоена од Комитетот на министри на 2 март 1978 година

32. Во релевантниот дел од оваа Резолуција е наведено:

„Правната помош секогаш треба да вклучува помош од лице кое е професионално квалификувано да практикува право, во согласност со одредбите

на државните прописи, не само кога националниот систем за правна помош секогаш сам по себе го обезбедува тоа, туку и:

а. кога застапувањето од такво лице пред суд на засегнатата држава е задолжително во согласност со законите на државата;“

Б. Препорака бр. Р (81) 7 од Комитетот на министри до земјите членки за мерки за олеснување на пристапот до правда, усвоена од Комитетот на министри на 14 мај 1981 година

33. Во релевантниот дел од оваа Препорака е наведено:

„4. На ниту една странка во судска постапка не треба да ѝ биде попречено да добие помош од адвокат. Треба да се избегнува задолжителното користење на услуги на непотребно мноштво адвокати за потребите на одреден случај. Онаму каде би било пожелно, имајќи ја предвид природата на предметот, со цел да се олесни пристапот до правда, физичкото лице самото да го изнесе/застапува својот случај пред судовите, застапувањето од адвокат не треба да биде задолжително“.

В. Мислење бр. 6 (2004) на Консултативниот совет на европски судии (ССЈЕ) во врска со правично судење во разумен рок и улогата на судијата во судењето земајќи ги предвид алтернативните средства за решавање на спорите, како што е усвоено од ССЈЕ на неговиот 5-ти состанок (Стразбур 22-24 ноември 2004 г.)

34. Во релевантните делови од Мислењето е наведено:

„А. Пристап до правда

...

24. Обезбедувањето правна помош на странките е важна компонента од пристапот до правдата за странките во судски постапки.

25. ССЈЕ нагласува дека во одредени држави, интервенирањето од страна на адвокат за време на судски постапки не е неопходно. Други држави прават разлика според големината на финансиските интереси и видот на спорот или постапката. Правото на странка во судска постапка да се застапува самата лично или преку застапник по негов или нејзин избор, се чини особено одговара за поедноставени постапки, судски спорови од помало финансиско значење и случаи кои вклучуваат потрошувачи.

26. Сепак, дури и во случаи каде на почетокот нема потреба да се ангажира адвокат, ССЈЕ смета дека треба да има одредба која му дозволува на судијата, како исклучителна мерка, да нареди интервенција на адвокат ако случајот претставува/ разоткрива особени проблеми или ако има голем ризик правата на одбрана да бидат прекршени. Во таков случај, застапувањето од адвокат треба да биде поддржано од ефективниот систем на правна помош.

...

28. Сепак, мора да се внимава утврдениот надоместок за адвокатите и судските службеници да не поттикне непотребни процедурални чекори. ...”

Г. Извештај за проценка на Европските правосудни системи за 2022 година на Европската комисија за ефикасност на правдата (СЕРЕЈ)

35. Според извештајот, во сите видови предмети, вклучително и во граѓанските предмети, бројот на држави и субјекти што предвидуваат монопол на застапување од адвокати се зголемува од една (судска) инстанца до друга. Логично е дека задолжителното застапување од адвокат достигнува највисоко ниво на највисоката инстанца. За граѓански, работни спорови кои се однесуваат на отказ и управни предмети, монополот, главно, постои на нивото на највисоката инстанца.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 6 § 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

36. Апликантите се жалеа дека нивните приговори на нотарските платни налози биле отфрлени без нивната основаност да биде разгледана. Г-ѓа Китановска, дополнително, тврдеше дека била лишена од ефективен правен лек. Судот, како главен кој одлучува за карактеризацијата што треба да се даде во правото на фактите во еден случај (види, на пример, *Radomilja и други v. Croatia* [GC], бр. 37685/10 и 22768/12, § 126, 20 март 2018 г.), смета дека суштината на жалбените наводи на г-ѓа Китановска е поврзана само со нејзиното право на пристап до суд, во согласност со член 6 став 1 од Конвенцијата, чијшто релевантен дел гласи како што следува:

„Во утврдувањето на граѓанските права и обврски ... секој има право на правично ... сослушување ... од ... трибунал ...“

Д. Допуштеност

1. Поднесоци на страните

37. Владата твреше дека апликациите биле поднесени надвор од рокот од шест месеци. Особено повикувајќи се на случаите на *Нуредини v. Северна Македонија* ((одл.) [Комитет], бр. 38823/14, 7 јули 2020 г.), *Гаврилов v. Поранешна Југословенска Република Македонија* ((дек.), бр. 7837/10, 1 јули 2014 г.) и *Rezgui v. France* ((одл.), бр. 49859/99, ЕСЧП 2000-XI), Владата тврдеше дека приговорите што не се поднесени преку адвокат не биле ефективен правен лек за целта на жалбените наводи на апликантите. Со оглед на јасните одредби на домашните закони и добро воспоставената, конзистентна и јавно достапна пракса на граѓанските судови и Уставниот суд, било јасно предвидливо дека тие приговори ќе бидат отфрлени. Владата, исто

така, тврдеше дека апликација бр. 31378/20, во секој случај, била поднесена по повеќе од шест месеци откако одлуката на Апелациониот суд му била доставена на вториот апликант, г. Барбуловски.

38. Апликантите ги оспорија тие аргументи. Г. Барбуловски тврдеше дека ја составил неговата апликација на 20 мај 2020 година.

2. Оценка на Судот

(а) Апликација бр. 31378/20 (г. Барбуловски)

39. Судот нагласува дека, согласно Правилото 47 § 6 (а) од Судскиот деловник, датумот на поднесување на апликација за целите на член 35 § 1 од Конвенцијата, е датумот на кој образецот за апликација кој ги исполнува барањата на Правило 47, е испратен до Судот. Според тоа, датумот на поднесување на апликацијата на г. Барбуловски е 10 јули 2020 година, кога била испратена до Судот (види, меѓу другите, *Vasiliauskas v. Lithuania* [GC], бр. 35343/05, §§ 115-17, ЕСЧП 2015). Затоа, апликацијата е поднесена по истекот на временскиот рок од шест месеци кој истекол на 20 јуни 2020 година.

40. Судот има предвид дека на 16 март и 9 април 2020 година, со оглед на глобалната пандемија на КОВИД-19, Претседателот на Судот објави вонредни мерки (вклучувајќи и во поглед на пресметување на временската рамка од шест месец, за дополнителни детали, види, *Saakashvili v. Georgia* (одл.), бр. 6232/20 и 22394/20, §§ 46-59, 1 март 2022 г.). Тие мерки важеа за апликации во кои периодот од календарски шест месеци или почнал да тече или истекувал, кога било, во периодот меѓу 16 март и 15 јуни 2020 година (*ibid.*, § 58). Судот забележува дека во случајот на апликантот, периодот од шест месеци почнал да тече на 21 декември 2019 година и истекол на 20 јуни 2020 година и дека овие датуми не спаѓаат во рамки на горенаведениот период (16 март-15 јуни 2020 г.). Затоа вонредните мерки не се применливи на случајот на г. Барбуловски. Следствено, овој дел од апликацијата на г. Барбуловски е поднесен надвор од временската рамка и мора да се отфрли во согласност со член 35 §§ 1 и 4 од Конвенцијата.

(б) Апликација бр. 53030/19 (г-ѓа Китановска)

41. Барањата содржани во член 35 § 1 во врска со исцрпување на домашните правни лекови и шестмесечниот период се тесно поврзани. Според тоа, по правило, шестмесечниот период тече од датумот на конечната одлука во процесот на исцрпување на домашните правни лекови (види, на пример, *Savickis u други v. Latvia* [GC], бр. 49270/11, § 131, 9 јуни 2022 г.). При одлучувањето за прашањето дали апликантката ја исполнила обврската да ги исцрпи сите правни лекови имајќи ги предвид специфичните околности на случајот, Судот, прво,

мора да го утврди постапувањето на органите на тужената држава на кое се жали апликантката (види *Jeronovičs v. Latvia* [GC], бр. 44898/10, § 76, 5 јули 2016 г.).

42. Судот забележува дека во конкретниот случај, за разлика од случаите посочени од Владата, жалбениот навод на апликантката во нејзината апликација, а кои беше доставен на одговор до Владата, се однесува точно на фактот дека нејзиниот приговор на платниот налог бил отфрлен, бидејќи не бил поднесен преку адвокат; тој не се однесува на наводна повреда на постапката за издавање на платениот налог пред тоа отфрлање. Таа го оспорила отфрлањето на нејзиниот приговор пред апелациониот суд, кој ја одбил нејзината жалба како неоснована. Апликантката ја поднела нејзината апликација во рок од шест месеци од датумот на кој била известена за одлуката на Апелациониот суд. Според тоа, Судот смета дека апликантката имала на располагање соодветен правен лек (жалба против првостепената одлука) за нејзиниот жалбен навод. Затоа, тој го одбива приговорот на Владата дека оваа жалба била поднесена надвор од временското ограничување од шест месеци. Нејзините аргументи во врска со јасноста и предвидливоста на одредбите од домашните закони се тесно поврзани со основаноста на жалбениот навод на апликантката и ќе бидат адресирани подолу.

43. Понатаму, жалбениот навод на апликантката не е ниту очигледно неоснован, ниту недопуштен по која било друга основа наведена во член 35 од Конвенцијата. Затоа, мора да се прогласи за допуштен.

Г. Основаност

3. Поднесоци на страните

44. Апликантката се пожали дека снабдувачот со топлинска енергија постојано поднесувал барања против неа. Таа тврди дека, согласно домашните закони, доверителот имал можност да го измени барањето за издавање платен налог (види параграф 17 погоре), дури и во ситуација во која истото не било поднесена преку адвокат, додека должникот, во поглед на приговорот против платниот налог, немал таква можност. Понатаму, апликантката упати на одлуката на Уставниот суд со која била укупната слична одредба во Законот за извршување (види параграф 26 погоре). Таа тврдеше дека задолжителното застапување од адвокат имало негативен ефект врз состојбата на поединците и им била од корист само на самите адвокати. Таа не се квалификувала за правна помош, бидејќи нејзината пензија била малку повисока од прагот утврден со закон. Изборот самата да се застапува било прашање на лична автониимија.

45. Владата тврдеше дека наводното ограничување на правото на пристап до суд имало легитимна цела, имено, да обезбеди правна сигурност и заштита на правата и интересите на физичките и правните лица, на што укажал и Уставниот суд во неговата одлука (види параграф 27 погоре). Што се однесува до пропорционалноста на ограничувањето, Владата тврдеше дека релевантните домашни закони и домашната пракса биле јасни и предвидливи. Апликантката можела да го оспори отфрлањето на нејзиниот приговор со жалба на првостепената одлука. Одлуките на домашните судови биле лишени од произволност. Понатаму, апликантката не дала никакви аргументи за тоа зошто не го поднела или не можела да го поднесе приговорот преку адвокат. Како што е наведено од Тарифата за награда и надоместок на трошоците за работа на адвокатите, апликантката ќе требало да плати само 1.000 МКД (приближно 16 ЕУР) за нејзиното правно застапување, што не е претерано. Согласно релевантното домашно законодавство, таа, исто така, имала и можност да побара правна помош. Во други пет идентични постапки (види параграф 13 погоре), апликантката го исполнила барањето за поднесување приговор преку адвокат и судовите одлучувале по основаноста на нејзините приговори. Со релевантните домашни правила не се барало задолжително правно застапување во текот на целата постапка, само приговорот на платниот налог морал да биде поднесен преку адвокат. Со домашните закони не се барало од судовите да му понудат на апликантот можност за доуредување на приговорот, а тоа не би ни имало некакво влијание врз случајот на апликантката, со оглед на јасно предвиденото барање да поднесе приговор преку адвокат. Со оглед на маргината на уважување што земјите членки ја уживаат, ова барање било пропорционално и причините за него биле релевантни и доволни.

4. *Оценка на Судот*

46. Во *Zubac v. Croatia* ([GC], бр. 40160/12, §§ 76-78, 5 април 2018 г.) се резимирани релевантните начела во врска со правото на пристап до суд.

47. Судот би започнал со констатација дека, согласно домашното законодавство, нотарски платен налог кој не е оспорен со приговор станува правосилен и извршен. Спротивно на тоа, допуштен приговор на платен налог би довел до стандардна граѓанска постапка пред граѓански суд. Затоа, единствениот начин за еден должник да добие судско одлучување за наводно граѓанско побарување против него или неа, поднесено пред нотар, е да поднесе приговор на платниот налог. Судија поединец ги отфрла недопуштените приговори, намалувајќи го обемот на работа на судовите и овозможувајќи им поефикасно да се справуваат со основаните барања.

48. Потоа, Судот, забележува дека во случајот на апликантката, не е рагледана основаноста на приговорот на платниот налог издаден против неа поради единствена причина што истиот не бил поднесен преку адвокат. Судот смета дека ова резултира со ограничување на правото на апликантката на пристап до суд.

49. Со цел да се осигури дека самата суштина на правото на апликантката на пристап до суд не било доведено во прашање (поткопано), Судот ќе испита дали постапката за поднесување приговор на платен налог може да се гледа како предвидлива од гледна точка на странка во судска постапка и дали затоа, санкцијата за непочитување на постапката го повредила принципот на пропорционалност (види, *mutatis mutandis, Paljic v. Germany*, бр. 78041/01, § 43, 1 февруари 2007 г.).

50. Судот забележува дека во член 68(2) од Законот за нотаријатот јасно е наведено дека приговор на нотарски платен налог мора биде составен од адвокат и да содржи адвокатски потпис и печат. Очигледно е дека и самата апликантка била свесна за тоа барање, бидејќи претходно поднесувала приговори преку адвокат во многу слични постапки (види параграф 13 погоре). Освен тоа, се чини дека граѓанските судови постојано ги отфрлале приговорите што не се поднесени преку адвокат (види параграфи 29-30 погоре). Затоа, Судот прифаќа дека апликантката можела јасно да предвиди дека нејзиниот приговор на платниот налог, што самата го поднела во отсуство на адвокат, ќе биде отфрлен.

51. Останува да се види дали ограничувањето на правото на апликантката на суд имало легитимна цел и дали имало разумен однос на пропорционалност меѓу применетите средства и целта што требало да се постигне (види *Lupeni Greek Catholic Parish u други v. Romania* [GC], бр. 76943/11, § 89, 29 ноември 2016 г., со дополнителни референции).

52. Судот може да прифати дека правната сигурност, на која се повикала Владата и која е нагласена во одлуката на Уставниот суд при оценка на уставноста на предметното ограничување, била легитимна цел што тоа ограничување се стремело да ја постигне. Судот повторува дека правото на пристап до суд е доведено во прашање кога правилата престануваат да им служат на целите на правна сигурност и правилно спроведување на правдата и формираат еден вид препрека која ја спречува странката да добие одлука за основаноста на нејзиниот или неговиот случај од страна на надлежен суд (види *Zubac*, цитиран погоре, § 98). Следно, Судот ќе се осврне на пропорционалноста на ограничувањето.

53. Судот во повеќе наврати зазел став дека барањето подносителот на жалба да биде застапуван од квалификуван адвокат пред касациониот суд, само по себе не може да се смета за спротивно на

член 6 (види, на пример, *Maširević v. Serbia*, бр. 30671/08, § 47, 11 февруари 2014 г.). Меѓутоа, конкретниот случај се однесува на пристап до првостепен суд заради одлучување за граѓанско побарување. Барањето спрема апликантката не е разгледано од ниту еден национален суд (види, обратно од тоа, *Katsikeros v. Greece*, бр. 2303/19, § 77, 21 јули 2022 г.).

54. Судот упатува на Препораката бр. R (81) 7 на Комитетот на министри (види параграф 33 погоре), со која се препорачува дека застапувањето од страна на адвокат не треба да биде задолжително каде, имајќи ја предвид природата на предметната материја, би било пожелно, лицето самото да го изнесе својот случај пред судовите, со цел да се олесни пристапот до правда. Сличен став е изразен од страна на ССЈЕ (види параграф 34 погоре) во врска со поедноставни/скратени постапки, судски спорови од помало финансиско значење и случаи кои вклучуваат потрошувачи. И во двата споменати текста, задолжителното застапување било разгледувано во светло на природата на постапката или вредноста на тужбеното барање.

55. Судот забележа дека постапката во конкретниот случај се однесува на платни налози поврзани со трошоци за снабдување со топлинска енергија, кои се од релативно јасна и повторлива природа, пред граѓански суд од прв степен. Како што е наведено погоре (види параграф 53), во случајот не станува збор за постапка пред повисок суд или касационен суд, каде што, заради посебната природа на улогата на судот, постапката може да биде поформална (види *Staroszczyk v. Poland*, бр. 59519/00, § 126, 22 март 2007 г.; и *Mefstah u dpygu v. France* [GC], бр. 32911/96 и 2 други, §§ 45-47, ЕСЧП 2002-VII). Постапката не била ниту кривична, во однос на кои Судот има став дека домашните судови имаат право да сметаат дека за интересите на правдата потребно е задолжително назначување на адвокат (види *Correia de Matos v. Portugal* [GC], бр. 56402/12, § 124, 4 април 2018 г.). Понатаму, вредноста на главното побарување во предметната постапка изнесувало приближно 104 ЕУР, што е основано да се смета како мал износ.

56. Задачата на Судот не е да ги преиспитува релевантните закон и пракса *in abstracto*, туку да утврди дали начинот на кој законот и постапката биле применети на или влијаеле врз апликантката резултирало со негирање на правото на пристап до суд во околностите на предметниот случај. Неговата улога во случаи како овој е да утврди дали апликантката можела да смета на кохерентен систем кој постигнува правична рамнотежа меѓу интересите на органите и нејзините интереси (види *Stichting Landgoed Steenberghe u dpygu v. the Netherlands*, бр. 19732/17, § 45, 16 февруари 2021 г.).

57. Судот ги забележа посебните околности на конкретниот случај и придава значителна тежина на фактот дека пред предметната постапка,

апликантката била странка во пет слични, ако не е и идентични, постапки (види параграф 13 погоре) и сите биле едноставни и повторувачки. Во секој од тие случаи поврзани со главни побарувања што се движат од 30 ЕУР до 110 ЕУР, апликантката поднесувала приговори преку адвокат и плаќала адвокатска награда. Вистина е, како што тврди Владата, дека апликантката не објаснила што ја спречило приговорот во конкретниот случај да го поднесе преку адвокат. За составување, потпишување и ставање печат од адвокат на приговорот, апликантката ќе требало да плати најмалку 16 ЕУР. Иако таа награда сама по себе не изгледа висока (види, во контекст на судски трошоци, *Julin v. Estonia*, бр. 16563/08 и 3 други, § 161, 29 мај 2012 г.), таа изнесува речиси една шестина од вредноста на главното побарување. Понатаму, Судот не може да утврди, никаква релевантна причина зошто апликантката, која веќе поднесувала такви приговори преку адвокат, не требала да има можност самата да изнесе слични аргументи во предметниот случај, ниту пак, како тоа би ја довело во прашање правната сигурност.

58. Судот, понатаму, забележува дека барањето за приговорот на платен налог да биде поднесен преку адвокат било општо и важело автоматски, без каква било можност судовите да ги земаат предвид специфичните околности на случајот на апликантката и без никаква можност за исклучок (види, спротивно, *Julin*, цитиран погоре, § 164). Судовите веднаш го отфрлиле приговорот на апликантката, бидејќи, според домашните закони, не постоела можност должникот да отстрани процедурална грешка по истекување на рокот за поднесување приговор (спротивно, *Lanschützer GmbH v. Austria* (одл.), бр. 17402/08, § 35, 18 март 2014 г.).

59. Дополнително, Судот забележа дека Владата не го оспори јасно аргументот на апликантката дека не се квалификува да добие правна помош во предметната постапка, бидејќи нејзината пензија била повисока од релевантниот праг предвиден во домашните закони (види параграф 44 погоре). Иако апликантката не тврдеше дека трошокот за ангажирање адвокат претставувал прекумерен товар за неа, Судот, сепак, смета дека во околностите на конкретниот случај, каде што наградата била приближно една шестина од вредноста на главното побарување, а предметот било едноставен и повторувачки, барањето таа да го поднесе својот приговор преку адвокат било непропорционално.

60. Горенаведеното е доволно да му овозможи на Судот да заклучи дека во околностите на конкретниот случај, ограничувањето на правото на апликантката на пристап до суд било непропорционално.

61. Според тоа, постои повреда на член 6 § 1 од Конвенцијата.

II. ДРУГИ НАВОДНИ ПОВРЕДИ

62. Во одговорот од 4 јануари 2022 година на опсервациите на Владата, г-ѓа Китановска наведе и покрена дополнителни жалбени наводи по основ на членовите 6, 8 и 13 од Конвенцијата и член 1 од Протоколот бр. 1, вклучувајќи и во поглед на извршната постапка (види параграф 12 погоре). Во поднесок од 21 декември 2020 година, г. Барбуловски дополнително се пожали на повреда на член 14 од Конвенцијата, член 1 од Протоколот бр. 1 и член 1 од Протоколот бр. 12.

63. Судот забележа дека тие жалбени наводи се поднесени надвор од шестмесечното временско ограничување. Затоа мора да се отфрлат во согласност со член 35 §§ 1 и 4 од Конвенцијата.

III. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

64. Во Член 41 од Конвенцијата е утврдено:

„Ако Судот оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на нејзините протоколи, и ако внатрешното право на заинтересираната Висока страна договорничка овозможува само делумно отстранување на последиците на таа повреда, Судот ѝ дава на оштетената страна, доколку е потребно, правично обесштетување.“

A. Штета

65. Г-ѓа Китановска побара 20.000 македонски денари ((МКД-еквивалентно на приближно 320 евра (ЕУР)) за материјална штета и 9.000 ЕУР за нематеријална штета.

66. Владата ги оспори овие побарувања како претерани и неповрзани со наводната повреда.

67. Судот не може да шпекулира за исходот на постапката доколку барањето спрема апликантката било разгледано од апскет на неговата основаност (види *Центар за развој на аналитичка психологија против Поранешна Југословенска Република Македонија*, бр. 29545/10 и 32961/10, § 55, 15 јуни 2017 г.). Меѓутоа, Судот смета дека г-ѓа Китановска сигурно претрпела нематеријална штета како резултат на повреда на нејзиното право на пристап до суд. Одлучувајќи на правична основа, Судот ѝ доделува износ од 900 ЕУР, плус каков било данок што може да се наплати.

B. Трошоци

68. Г-ѓа Китановски, исто така, побарала 500 ЕУР на име трошоци направени пред домашните судови и Судот.

69. Владата го оспори тоа побарувања како неосновано.

70. Според праксата на Судот, еден апликант има право на надоместување на трошоците само доколку се покаже дека тие се навистина и нужно настанати и се разумни во однос на износот. Судот посочува дека, согласно Правило 60 §§ 2 и 3 од Судскиот деловник, „апликантот мора да достави детални податоци за сите барања, заедно со сите релевантни придружни документи“, а доколку не го направи тоа „советот може целосно или делумно да го отфрли побарувањето“ (види Гелевски против Северна Македонија, бр. 28032/12, § 39, 8 октомври 2020 г.).

71. Во конкретниот случај, Судот забележа дека г-ѓа Китановска, на која ѝ беше дадена дозвола сама да се застапува (види параграф 2 погоре), не го поткрепи нејзиното барање со детален список на трошоци или придружни документи. Во такви околности, Судот не досуди износ по овој основ.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ, ЕДНОГЛАСНО,

1. *Го прогласи* жалбениот навод по основ на член 6 § 1 од Конвенцијата во врска со пристапот до суд на г-ѓа Китановска (апликација бр. 53030/19) за допуштен, а остатокот од нејзините жалбени наводи, како и жалбените наводи поднесени од г. Барбуловски (апликација бр. 31378/20), за недопуштени.
2. *Одлучи* дека има повреда на член 6 од Конвенцијата во однос на правото на г-ѓа Китановска на пристап до суд;
3. *Одлучи*
 - (а) дека тужената држава треба на г-ѓа Китановска, во рок од три месеци од датумот на кој пресудата ќе стане правосилна во согласност со член 44 § 2 од Конвенцијата, да ѝ исплати 900 ЕУР (деветстотини евра) плус каков било данок што може да се наплати, за нематеријална штета, конвертиран во националната валута на тужената држава според курсот кој важи на датумот на исплата.
 - (б) дека од истекувањето на горенаведените три месеци до исплатата на горенаведениот износ ќе се плаќа камата по стапка еднаква на најниската каматна стапка за позајмени средства на Европската централна банка за време на периодот на неисполнување на обврската, плус три процентни поени;
4. *Го одби* остатокот од побарувањето на г-ѓа Китановска за правичен надоместок.

ПРЕСУДА КИТАНОВСКА И БАРБУЛОВСКИ против СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Изготвено на англиски јазик, и објавено во писмена форма на 9 мај 2023 година, во согласност со правило 77 §§ 2 и 3 од Судскиот деловник.

Хасан Бакирчи
Секретар

Арнфин Барден
Претседател

ДОДАТОК

Список на предмети:

Бр.	Апликација бр.	Назив на предмет	Поднесена на	Апликант Година на раѓање Место на живеење Националност
1.	53030/19	Китановска против Северна Македонија	03/10/2019	Надежда КИТАНОВСКА 1944 Скопје Македонка/граѓанин на Северна Македонија
2.	31378/20	Барбуловски против Северна Македонија	10/07/2020	Димитар БАРБУЛОВСКИ 1945 Скопје Македонец/граѓанин на Северна Македонија